

L. Kecskés András

GYÁSZMAGYAROK VAGY NAPFIAK?

(Kalduló szerzetesek, regösök, igricek, kalzasok: énekmondó bárdok nyomában)

Augsburg melletti, Lech-mezei csatavesztés (955 után) Lél, Bulcsú és Súr vezéreket törbe csalták s felakasztották. A győző németek hét magyarnak megkegyelmeztek azzal a föltétellel, hogy Magyarföldre térve, házról-házra járva terjesszék társaik csúfos halálát. Fülüket megcsonkították.

A későbbi századokban csak *gyászmagyaroknak* nevezték őket. Mindezt egy 11. századi krónikánk is rögzítette, hogy az utána jövő írások átvehessék a történetet. A gyászjelentést hordozók nem álltak egyedül a történelemben. A japán csatatörténeteket előadó buddhista szerzetesek vak énekmondói, a „bíva hősi”-k és a fülcsonkított magyar gyászéneklők között számos rokon vonás van. A különbség csupán annyi, hogy a japánok lejegyzett „históriás-énekeinek” gyűjteménye már 1205-ben 20 kötetben megjelent, addig a hazai, az első leírt és megmaradt történet Mátyás uralkodásának 1476 utáni évekből való, a Szabács viadala.

A 12-13. században Japán szerte mulatóról-mulatóra párosával jártak a vak szerzetesek, akik BÍVa, kínai nyelven Pí-Pa nevű lantjaikkal, mint korabeli énekes hírvivők, lantkíséret mellett énekeltek, a BuSi harcosokról szóló híres, hősi énekeiket: különböző háborúk, vesztes csaták, öldöklések történetét. Kis kitéréssel meg kell említenünk a BuSi harcosok és a BuSók, a magyarhoni, maszkos, népfelkelő, „törökrémítő” katonák nevének hangi rokonságát.

A japán és a magyar hírmondók ezen kívül még számos láncszemmel kötődnek egymáshoz. Mind a japán, mind a magyar énekes koldusok valamely szerzetességhez tartoztak.

A hazai krónika azt írja, hogy a magyar gyász hírvivők az esztergomi keresztes lovagok Szent Lázár Rendjének „szegényei”-ként járták az országot: valószínű, külön-külön és nem együtt, hogy hírvivésük minél hatékonyabb és sebesebb legyen. Mindez csupán feltételezés részünkről, minthogy az eddigi történelmi adataink alapján a *gyászmagyarok* is együtt jártak históriázni. Figyelemre méltó, miképpen igyekeznek a krónikás a

több százéves, mindenkori gyászmondó históriások alakjait bennünk megfesteni. Szent István idejében ezek a hírmondók már aggastyánok, sőt halottak lehetnek, ami a középkor emberének átlag-élethosszát illeti. Arról nem beszélve, hogy a 10. század közepén még nem létezett hazánkban sem a Szent Lázár Lovagrend, sem más szerzetesi közösség.

A történelmi adatok hiányából fakadó bizonytalanságról egy bolgár prózai mű lebbenti föl a fátylat. Egy vak koldus még a 19. században, a török alóli felszabadulásuk előtt pár évtizeddel arról beszélt, hogy Bolgárföldön a vakok pár koldustelepen miként sajátították el a guzlát (egy keleti vonós hangszert) és az énekesi tudományt. Ők is faluról-falura, kocsmáról-kocsmára járva énekeltek: Híreket vittek s kaptak. Őket is Szent Lázár szegényeinek hívták csakúgy, mint a magyar hírmondókat; vagy mert Szent Lázárról való énekeket énekeltek, vagy csupán magáért a Szent Lázár-i koldusság okán. Vándoréletük velejárója volt a jóslás és a varázslás mellett még kisebb szemfényvesztő mutatványok bemutatása.

Az énekes-javasságból következik, hogy a KoLD/us és a KÁLD/eus szavak között rokoni kapcsolat van.

A KÁLD/eusi mágiáról és a mágusokról világszerte tudják, hogy az, az ősi KeLeTi szemfényvesztő tudományok örökösei voltak. A törökfajú bolgárok történelmi beszámolója szerint a vak koldusok falujának neve: BaLD/evo, mely névben nem nehéz felfedeznünk a BÁRD, a kelta énekmondó hangalakját. Magyarországon a „bardelejes” szavunkon kívül – melynek jelentése énekhanggal ható / incantator –, számos magyar helység néveredetére fény derül. Pl. a felvidéki BÁRT/Fa az énekmondót kísérő hangszer használatára is utal. Míg a Kaposvár melletti kettős nevű, Somogy megyei BÁRD/udvarnok néveredete szintén itt keresendő. Az öngazgatási összevonás előtt két falut: BÁRDnak és Udvarnoknak hívták.

A BaLDevői vak bolgárok párosával jártak csakúgy, mint a japán BuSik. Minthogy nagy bűn

volt az éneklő koldusoknak alamizsnát nem adni, e bolgár vakok igen jól éltek; nőülhettek, családot alapíthattak. A magyar énekmondók kolduló hagyományban bizonyára már a fiakról illetve az unokákról lehetett szó, kik apáik örökeként bírták a históriázást, s még mindig Szent Lázár szegényeinek hívták magukat Szent István idejében és később is, a 11. sz. első felében. Úgy véljük, hogy ezen históriázó, koldus-ivadékokból királyi utasításra alakultak ki a regtelkek, és az igricfalvák. Annyi bizonyos: egy-egy történelmi helyzetben országos nagyjaink jól megfontolt szándékkal mindenkor éltek a telepítés, a letelepítés gyakorlatával. A magyar hírvivők durván csonkított arcára oda kell figyelniük. Ezzel kitűnnek, kiválnak az átlag ember közül. Ez a megkülönböztető jelük. A japán énekmondók szintén nyomorékok. Vakok. Vakságuk oka azonban nem tudható. A magyar regösök ugyan nincsenek megvakítva, de fülük levágva. Csupán találgatásokra szorítkozunk az arcsúfító csonkolással kapcsolatban. Egyesek szerint pogány gyászszertartás emléke rögzült a krónikákban. A gyászt, a lelki fájdalom mellett a

testi fájdalommal is tetézték: testüket, vagy arcukat saját önszántukból is megvagdalhatták, illetve orrukat, fülüket csonkolhatták. A saját test megsebesítésének gyakorlata – a gondolat komolyságát kívülrre kivetítendő – még ma is él a világ egyes szegleteiben. Magyar vidéken – pl. az erdélyi Csíksomlyón – a mai napig valami hasonlót cselekszenek a térden csúszó vezeklők. Ugyanis a keresztút 14. szent állomását / stációját megtéve, térdük előbb-utóbb véres, sebes lesz.

Fel kell tételeznünk azt, hogy a hét gyászmagyar históriás énekét valamely hangszeren kísérték „ivórol-ivóra”, udvarról-udvarra járva – csakúgy, mint a BiVa – KoBZos énekmondók. Talán azért vannak heten, hogy mind a hét honfoglaló törzs saját hírmondójától és tájszólásán hallja a történetet, hogy az egész magyarság okulására, híradására szolgáljon. De erre nincs megbízható adat. Sokszor együtt ábrázolták őket. Összekapaszkodva. Talán vakok is lehettek. Erről nem szól az emlékezet.

Vak Bi-Va hósi – japán énekmondó

Magyarhonban a rosszhírek éneklői, ponyvakiadványok vásári terjesztői ezer év multával még az 1950-es években is működtek. Legtöbbjük vásári koldus volt és vak. Kocsmákban aludtak és nagy szegénységben éltek. Témáik véres tragédiákról szóltak: ház- vagy földomlásban megholtakról, a cséplőgéphez esettekről, különböző gyil-

kosságok és rablások áldozatairól, kacabetyártörténetekről, szerelmi bánatosok öngyilkosságairól szóltak stb. Feljegyezték, hogy átható, trombitászerű hangon énekeltek azért, hogy a vásári sokadalom zaját fölülmúlják. Ez az énektechnika Ázsia-szerte még ma is él.

A magyar kobozsal hangszer-szerkezetileg rokon, japán Bí-Va nevű pengetős hangszer nevét egyedül a magyar nyelv tudja feloldani. A Birizgál v. Bibirkél = az ujjak ide-oda mozgatását jelentő szó mindenképpen egy húros hangszer pengetővel vagy ujjakkal való megszólaltatásra utal. A Va a Pa-ósi szóval, a FÁ/val azonos. A Japán és Korea zenekultúrája a K/H/iN/ai / a HáN kultúrának gyökereiből táplálkozott, mely áttételesen a magyar-szkíta-hun-avar hagyományokkal a következőképpen rokon.

A kínai császárok turáni zenészek gyakori alkalmazásáról voltak híresek, s így természetes, hogy a turáni pengetős, vonós és fúvós hangszerek neve, alakja és használata számos ponton rokon a kínai hangszerekkel. A Pi-Pa is hasonlóképpen lett őshonos a kínai birodalomban. Annyi bizonyos, hogy a szigetország, Japán Kínából, Koreán át kapta a Pi-Pá-t s lett Bi-Va. Tibetben egy kissé nyúlánkább testű pengetős hangszert hívnak Pi-Wa/NG/nak. A vietnami, az első szótag kezdő mássalhangzójában eltérő, Ti-Ba is ide tartozik. Az imént felsorolt hangszernév sem kínaiul, sem japánul, de még a többi nyelven sem képez, hangszert jelentő, értelmes, összetett szót. A hangalak „csupán” magát a hangszert jelenti, mely a hangszerre nézve nem specifikus.

A finn-ugor nyelvekben a Fa Pá-t jelent, s ezzel legalább a több ezer éves hangszernév egyik lehetséges megoldását kínáljuk: Pi-Pa = Pengett Fa. Még a magyarral oly közeli rokon hun Fo(a)Va = Fa is megoldás lehet, hiszen a „száraz fa” pl. az arab-perzsa L’uD is Fá-t jelent s az arab-perzsa lantot értjük alatta. Így lett Európában e szóból a fr. lute, ang. luth, ol. liuto, ném. laute, szláv lutnya, illetve a magyar lant szavunk.

Magyarban a Fá/ra utaló név nem maradt meg. Mára csupán következtetni lehet / deduktív módon a Pe-Fa azaz a Pe/ngetős Fa hangszernévre. Tarsolyunkból kivehetjük még a rovásírás P betűjét, melyet többen a PiHe, a ToLLPiHe szóból vezetnek le. Bizonyára őseredetű dolog a véletlenek esetén egybeesése; ugyanis a régi fatestű hangszereket, pl. az ud-ot, a kobzot, a magyar citerát leginkább ToLL/al, az udot sasTOLL/al Pe/ngették. Visszatérve az előzőhöz: a KoB/oz szavunkban fellelhető a KoBaK, a FeJ, a Fő /Fa/szava, mely névszármazásilag / etimológiailag is összehozza a három ázsiai pengetőt: a L’uD/ot, a

Pi-Pá/t ill. Bí-Vá/t és a KoBZ/ot; mindhárom hangszer nevében a FeJ /Fő jelentés megtalálható. Ide tartozónak érezzük a Fa - Fatörzs - TörzsFő szavakat. Nem mellékes mindezek után, hogy sumérul a Pa az Fő-t – pateszit – jelent, régies magyarsággal Fé-t, melyből a Fé/rj és a FéRFi szavaknak is köze van.

A világ nyelveiben számos fúvós hangszer kezdődik Pi /magyarul a Pi/heg / sűrűn Fuj/tat jelentésű szótaggal.

Nézzünk körül. Miként illeszthető a vizsgálódásunkba a fúvós hangszerek, neve, és azok megszólaltatása. A Fü/TTY csupán egy hangadást jelent. A nevében a Fú/j szavunk magas-hangrendű magánhangzója szerepel.

Majd minden Fú/V/ással képzett hanghoz, szükséges egy hengeres, üreges tárgy, így a FúVó/s hangszerek java, leginkább valamely Cső/höz hasonlít; még kimondani is csak egy csőalakot utánzó szájsücsörítéssel lehet: Fú, mely a legkisebb körkörös szájtátásra – nyelvészeti szakszóval élve –, ajakkerekítésre készlet.

Ez utóbbi jelentése maradt meg pl. a „ködös Albionban” kelta eredettel: Pipe (ejtsd: pájp). Ettől kezdve, majdnem minden fafúvós hangszert, a csőhöz való hasonlóság alapján, ilyen meg olyan PiPe-nak illetve sípnak neveztek el. Itt szükséges megemlítenünk a gót-germán PFeife = síp, FlöTe-Block/FLöTe = fúvola-fúrulya, fúvós hangszereket, melyek nevében a fúvás kezdetét jelző F hangzó minden esetben ott van. Ezen előzmények ismeretében kimondható, hogy a magyar Fú, Fú/j FúV/ós alak szerintünk az eredetőség sorrendjében, a legjobb hangutánzó szavak nem hivatalos versenyében az élen áll. A pipa szavunk eredete nem kétséges, hogy a kelták hagyatéka. A magyar pipa valójában szintén egy cső. A levegő áram mozgását szívással keltik. A pipázás célja nem a hangkeltés, hacsak a pipázó tevékenységünket az ajaccuppogásos hangkeltéssel nem hozzuk összefüggésbe.

A Pi-Pa / Bí-Va, az ázsiai lant eredetének felkutatására más megoldások is kínálkoznak. Már a 19. és a 20. század fordulóján egy – a maga korában mellőzött – kiváló magyar nyelvtudós nyomába eredt, s az ősnelv kutatása során a 9 szótag-elem létezéséről adott hírt. Röviden: az indoeurópai, a sémi, a magyar és a kínai nyelv összehasonlítási vizsgálatainak során a következő

eredményre jutott a **Pa** őselem kapcsán: **fú** /kínai/ = apa ill. papa, aba / török/, a pater /latin/, pitar /szanszkrit/ **Va**/ter, ab/sémi/, egyiptomi: **TeFu** stb. A sumér nyelvben a **Pa₄ X** /rovásírásunk **B** írásjele / ősjellel az **ős/aTYát**, az **összülőt** jelentette. Felismerhető benne még a család/**Fa**, a **Fa**/törzs, a törzs/**Fő**, mint idősebb **aTYa**, **aTa**, a **TaTa** összefüggései, mint a **Pa** és a **Fa** ill., mint férfi, aki **áT/aD**/ni tudó a teremtés rendszerében. Mindezek után nem lehet véletlen, hogy más Ázsia terület **PiPája** is **Fá**/ból készül, **Ud**-ből; névelővel **L'uD** = a **Fa**. Tehát **l'uD** = a **Fa**, az **aD/ó** szó ebben is megtalálható, mely az **aTYá**/t jelenti.

Ma már az európai nyelvekben a hangszer **Fa** jelentésnek nincs nyoma. A **lant** szó hallatán, nekünk magyaroknak is „csupán” egy hangszer jelenik meg tudatunkban és nem az **l'uD**, azaz a **Fa** illetve a **Pa** szó. Ugyanezt a jelentésátalakulást érzük tetten mind a **PiPá**-val, mind a **Húr/os/Fá**-val ill. **HúRFá**/val, azaz a ma is használt **HáRFá**/val kapcsolatban.

A **Fa/TörZS**, a **TörZS**, a **TörZS/Fő** szavaink rokoni kapcsolódását, a gondolati összefüggések kialakulásának őskori állomásain keresztül, szintén ezen a nyelvi eredetösvényen haladva lelhetjük meg őstudásunk maradékát, mely áttételekkel ugyan, de végül is rokon vonásokat mutat.

FEJ – FŐ – FA – NAP

Magyar	török	ugor
FeJ/Fő	Pai	pää, pon(g)
FaJ/JaF/	iaP	iiP-/G/NoP
(fordított / inverz alakok)		

Ebből jön a **FaJ** szavunk, mely a **/Fa**/törzsből, az egy néptörzsből származók összességét jelenti.

Érdekes még kissé körüljárunk a magyar nyelv **JaP/án** és japánok saját népüket megnevező **NiPPON** szavát, melyben a **NaP** és a **NéP** szavunk rejtekezik. A **PaN** és a **PéN** alaki fordítások az egymásba fonódó, örök élet teremtő és **FaJ**/fenn-tartó, fontos testrészeinket: a **PiN/át** és a /lat.-etruszk/ **PéN**/iszt mutatja. Mindezekhez hozzá kell tennünk a görög **PáN** alak fordítását / inversét: **NaP**/, az ógörögök egyik „nagy **KaN**” / **KáN**, úR, férfiember! / hírében álló istenének nevét, aki a róla elnevezett **PáNSiP**/ot fújta. Hangszerének

csöveiből és **lukain** árad ki az isteni hang. Hogy a **cső** és a **luk** / **lyuk** egyazon testnek tulajdonai, nem kétséges; ugyanis a **LYuK** nincsen **Cső** nélkül és a **Cső** nincsen **LYuk** nélkül; egymást kiegészítő elválaszthatatlanok, hímnősek, görögül hermafroditák. Állandóan együtt vannak. Eggyek. Mindezekből következik: az **eGY**, **aGY**, **aTY/a** istentudatunk fontos üdvtörténeti állomása.

Talán nem a véletlennek kell tulajdonítanunk a csöves-sípos orgonák templomi használatát. Ez a hangszer – a sípjait-lyukait tekintve – isteni tulajdonságú. Nem véletlen hogy az istenek megkedvelték a fújással megszólaltatható hangszereket is. Megemlítjük, hogy a **FúV/ós** vagy **FúJós** hangszerek csak a **FeJ/en** keresztül /szájon vagy orron át /India/ lehet megszólaltatni, ott ahol az **iGe**, a lélek, a gondolat útján, az anyagot képes vezérelni, mozgatni; hullámot gerjeszteni és felfogni. Ezért a muzsika **éGi** adomány; az örökkévalóság harmóniájának anyaggá vált, parányi szelete.

Ismételjük csak! A **NíP** /történelmi és tájnyelvi szavunk. A **NéP** és a **NaP** szavunk, a teremtéssel és a fényvel egyjelentésű, ezért nem meglepő, hogy a magyar **NéP** magát a **Nap**/ból jött fiaknak tartja, akik földi éltük múlásával oda térnek s hullnak vissza, tudniillik a fénybe. A kereszténység jelképrendszere az előbb elmondottakból számos lényegre törő hagyományt megőrzött: példának okáért nem véletlen sem a **Világ Virágjának**, **Máriának** „napbaöltözöttsége”, sem a **KRISZTUSI FÉRFI** és **FÉNYFI**, aki magáról azt mondja: „Én vagyok a „Világ Világossága”. Ennél tömörebb isteni kinyilatkoztatásról nincs tudomásunk. Ezért hirdeti az evangélium a „fényes csillagot” és ezért hordoztak régi betlehemesek karácsonyi betlehemezéseikhez ki-behúzható szerkezettel csillagot. Ők még tudták, hogy a megjelenő világot hozó égitest az istenszülő hely jelzése mellett, az eljövendő fényességből is ízelítőt adott egykoron.

Őseink táltos hitvilágának fő lénye, a csodaszarvas. Két szarva között ott ragyogott a **NaP**. Különböző testrészein helyezkedtek el a fényt adó csillagok, melyek a sziporkázó tejútba torkollottak. Ehhez hasonlóan az egyiptomi **HoR/os** isten bikás fejének a két szarva között is ott volt a **NaPKoRoNG**, a fényt adó jelképe. A magyarok történetében igen mélyen gyökereznek a fényvel, a **NaP**/pal való hagyományok. A **NaP**/ot ábrázoló fejedelmi **GoNG-KoRoNG** egyben ősi buddhista

templomi zeneszerszám / japán, kínai, tibeti, stb., melyet meg lehet KoNG/atni, csakúgy, mint a krisztushívők templomi HaRaNG/jait. E rokonhangszerek használatában találkozik egymással a táltosos, dobos, kerekdedes, napkorong-utánzó, viláfgás hagyomány. A GONG – KORONG – HaRaNG, a szellem és az anyag között közvetítő hatalommal felruházott rezgetetője, ütőse, hanghullám keltője figyelmeztet minket s a Szellemet a szent pillanatok eljövetelére.

Mai kifejezéssel élve ők a távírdászok, a rádiósok, kik fülhallgatóikkal elsőnek fogják és továbbbíjtják a jeleket Ég és Föld között.

A KüNDü ill. a KeNDe méltóságjelző nevünk, – s így a magyar KeND szavunk is – a megtisztelő úR, uralkodó szóval egyezik. A KeNDe vagy a KüNDü, azaz a NÉP FeJ/e előtt vitték a kazárok és a velük egy államszövetségben élő eleink annak fény/ességes, fenn/séges tiszta, égi arcát jelképező, aranyló, fényes fémkorongot, a NaP-ot, mint a NaP-rokonnak kijáró uralkodói jelvényt a Kr.u. 860-as évek körül. A Nap/ot jelző KoRoNG csak az uralkodók kiváltsága / privilégiuma volt. Később – a KoRoNG/hordást elhagyva –, a királyi személy kiemelésére és jelölésére, a fejére helyezték azt, mint KöR/alakú KoRoNát. A fejen-hordás viszonylagos vízszinteségéből fakadón, a nyugvó KoRoNG/on a Nap lángnyelveit utánozandó, a fényes fémkörre ágakat helyeztek. Így született a KoRoNa. Talán a KoRoNG és a KoRoNa szavunk közelebbi rokonságban van, mint sem azt mi gondolnók. A KoRoNGoK még századok multával is használatban voltak, mint méltóságjelzők. A keleties ruhákban ábrázolt nemzetségfőknél, hadvezéreknel kicsinyített formában láthatók a torok és a szív csakra közötti mellrészben pl. az 1351. évben díszesen festett / illuminált Képes Krónikánkban.

Záróként megemlítjük, hogy a NaP és a magyar rokonsági fokot jelentő NaPa = anyós szó is aPa jelentésű, hiszen a NaPa, a lányát férjhez aD/ja s mint aD/ó férfiminőség, de a Nő/t jelző N betűvel. Jó még tudni, hogy az iPa = após fordítottja / inverze is férfirokont jelentett, a becézett apát: aPi. Még egy mulató, táncot ropós népdal-szövegben megtaláljuk a ma már kiveszőben levő após szavunkat: Eb fél, kutya fél, még az öreg iPam él stb.

A következő dél-dunántúli karikázó / női kör-tánc / dallamváza ugyan az újstílus irányába mutat, de dallami ósága / archaizmusa azt súgja nekünk, hogy annak gyökere igen régi idők hangcsoportjaiból táplálkozik. Az anyóst jelentő, kiveszőben levő NaPa szavunk e népdalban még elhangzik.

Zsindelyes a kicsi házunk teteje.
Be szép leány járt minálunk az este.
De szeretném édesanyját NaPamnak,
Azt is az ő barna lányát magamnak!

Zsindelyes a kicsi házunk teteje,
Be szép leány járt minálunk az este,
De szeretném édesanyját NaPa/mnak,
Azt is az ő barna lányát magamnak

BIBLIOGRÁFIA

- Magyarország Története... 1242-ig. Akadémiai Kiadó. Bp., 1984. 693-694.
- Jamadzsi Maszanori: JAPÁN. Bp. 1985. 141 - 142.
- Horváth Cyrill: Középkori magyar verseink. Bp., 1921. 468-476.
- Takács Lajos: Históriaok, históriák. Bp., 1958. 9-10.
- Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára. Bp., 1978. 91-92.
- Petár Dinekov: Régi idők bolgárai. Bp., 1981. 221-222.
- Czuczor-Fogarasi: A magyar nyelv szótára. I-VI. Pest, 1862-1874.
- René Labat: MANUEL D'ÉPIGRAPHIE AKKADIENNE. Paris. 1948. 63.
- Lászlófalvi Velics Antal: A nyelvek egységéről. Bp., 1901. 7-8., 12.
- A 9 ősszótag rekonstrukciós próbája:
[Pa – ma – li – í – ta – ha – ka – se – na]
- Magyar Adorján: Ősműveltség. Bp., 1995. 35-37.
- Magyar Kódex. 1. Kossuth Kiadó. Bp., 1999.